

УДК 338.48.6 : 615.8

Н.М.ВЛАЩЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ТЕХНОЛОГІЇ ІНВЕСТИВАННЯ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ АР КРИМ

Аналізуються шляхи забезпечення інвестування розвитку санаторно-курортного комплексу АР Крим, а також технології інвестиційної підтримки на державному, регіональному і локальному рівнях. Наведено модельне відображення впливу факторів на формування інвестиційного клімату регіону.

Анализируются пути обеспечения инвестирования развития санаторно-курортного комплекса АР Крым, а также технологии инвестиционной поддержки на государственном, региональном и локальном уровнях. Представлено модельное отображение влияния факторов на формирование инвестиционного климата региона.

The ways providing investing development and also technologies of Crimean investment support on state, regional and local levels of sanatorium and resort complex are analyzed. Author gives model of factors influence on investment climate of region forming.

Ключові слова: санаторно-курортний комплекс, технології інвестування, інвестиційний клімат, інноваційні інвестиції, потенціал регіону.

Основним елементом, що визначає ефективність реалізації політики розвитку санаторно-курортного комплексу (СКК) регіону, є інвестиційна складова, яка значною мірою впливає на економічне зростання регіону, зайнятість населення і є базисом, на якому ґрунтується соціально-економічна динаміка суспільства в цілому. В той же час взаємовідношення суб'єктів господарювання в процесі виробництва і реалізації санаторно-курортних послуг мають в своїй основі конкретні економічні інтереси. Ці інтереси в сукупності з інвестиційною слабкістю економіки актуалізують необхідність дослідження питань інвестування СКК регіону і формування адекватного комплексу технологій і форм його реалізації.

Питання інвестування СКК знайшли відображення в працях багатьох вчених-економістів і практиків. Вагомий внесок у вирішення проблеми інвестування СКК зробили І.В.Бережна, О.П.Дудкіна, О.В.Живицький, І.О.Тараканов, В.І.Степанов, В.Калитюк, В.Ніколаєв, О.С.Шаптала [1-5] та ін. Але незважаючи на детальне дослідження питань інвестиційної підтримки курортних регіонів у роботах зазначених авторів, багато напрямків інвестування СКК залишаються ще невирішеними.

Метою статті є розробка технологій інвестування розвитку санаторно-курортного комплексу АР Крим з урахуванням системного характеру їх реалізації на державному, регіональному і локальному рівнях.

Пріоритетним завданням забезпечення розвитку СКК регіону є формування стабільної і гнучкої фінансової підсистеми обслуговування. У зв'язку з цим необхідно враховувати інтереси, а також зовнішні і внутрішні функціональні взаємозв'язки між всіма підсистемами СКК регіону (санаторно-курортними установами, підприємствами інфраструктури, природними і культурними комплексами, структурами на державному, регіональному і локальному рівнях, обслуговуючим персоналом, фінансово-кредитними інститутами та ін.), при формуванні яких і закладається системний механізм його фінансування з доміантною роллю інвестиційної складової.

Суб'єктами СКК регіону, які мають взаємні інтереси і, відповідно, між якими виникають фінансові взаємини, є:

- санаторно-курортні установи різних форм власності;
- система кредитних організацій;
- страхові медичні організації, що акумулюють кошти клієнтів СКК з метою фінансування санаторно-курортних послуг, які реалізуються протягом певного періоду, і формування інвестиційних потоків, направлених на розвиток матеріально-технічної бази санаторно-курортної сфери;
- спеціалізована фондова біржа, або інші неспеціалізовані інститути, що виконують функцію забезпечення вільного обігу на фондовому ринку акцій та інших цінних паперів як санаторно-курортних установ, так і інших господарюючих суб'єктів регіону, з метою залучення інвестицій для покриття витрат на капітальне будівництво та інші цілі;
- державний і регіональний бюджет, які здійснюють фінансування на зворотній основі найбільш пріоритетних напрямів розвитку СКК.

Ухвалюючи рішення про інвестування, будь-який інвестор цікавиться в першу чергу прибутковістю своїх вкладень і пов'язаними з інвестуванням ризиками. При цьому форми інвестування можуть бути різними: довгострокові і короткострокові кредити, покупка облігацій і акцій підприємства.

Істотним чинником, що впливає на вибір форми інвестування, є форма власності об'єкту. На території АР Крим знаходяться 77 установ колективної власності, 16 орендних підприємств, 82 акціонерних товариства. Об'єкти СКК Криму знаходяться у сфері управління 17 міністерств і відомств України, 11 відомств Російської Федерації, 10 – органів управління АР Крим [5]. У даному зв'язку розраховувати на залучення зовнішніх (недержавних) інвесторів є малоперспективним, оскі-

льки рамки фінансування звужені, а інвестиції є високоризиковими через можливість неповернення кредитів державними підприємствами і недостатності фінансової інформації про їх стан. У таких умовах інвестора може зацікавити тільки частка в капіталі, ринкова вартість якої істотно залежить від прибутковості підприємства.

Підтримка СКК АР Крим повинна носити системний характер і включати заходи, що реалізовуватимуться на державному, регіональному і локальному рівнях.

Так, на державному рівні необхідно, зокрема, забезпечити перехід від переважно фінансової підтримки рекреаційних територій до забезпечення економічних і правових умов для розвитку рекреації. В рамках цього напрямку доцільні заходи з додаткового стимулювання платоспроможного попиту на рекреаційний продукт (регулювання транспортно-тарифної політики перевізників, розвиток транспортної інфраструктури, часткове державне датування санаторно-курортних путівок у період міжсезоння), заходи з впорядкування відносин власності в СКК, корекцію бюджетно-податкових механізмів для додаткового інвестування в реконструкцію матеріально-технічної бази та ін.

На регіональному рівні пріоритетної державної підтримки вимагає:

- проведення інвентаризації і сертифікації санаторно-курортних підприємств і формування на цій основі інтегрованих в єдину інформаційну систему баз даних про ресурсний потенціал курортів, наявності місць, цінових пропозицій та ін.;
- інвентаризація інституційних умов для розвитку туризму в регіоні і на цій основі формування і реалізація заходів з корекції діючої нормативно-правової бази на користь підвищення туристсько-рекреаційної й інвестиційної привабливості курортних територій;
- становлення регіональної інфраструктури розвитку рекреації (спеціалізовані ярмарки і біржі, інвестиційні й інноваційні компанії, цільові фонди, асоціації курортних територій і підприємств туристсько-рекреаційної сфери) та ін.

На локальному рівні (для окремих курортів) основні зусилля повинні бути направлені на стимулювання створення нових санаторно-курортних об'єктів розміщення і модернізацію традиційних курортних комплексів. Для цього необхідно поєднання загальних зусиль з поліпшення інвестиційного клімату на рекреаційній території з адресним державним впливом на ключові для Кримського регіону проблемні моменти і потенційні «точки зростання». Значущим інструментом таких заходів на користь ефективної реструктуризації СКК АР Крим покликана стати участь органів державної влади (на бюджетній і поза-

бюджетній основі) у фінансуванні пріоритетних інвестиційних проєктів інноваційної спрямованості розвитку СКК регіону.

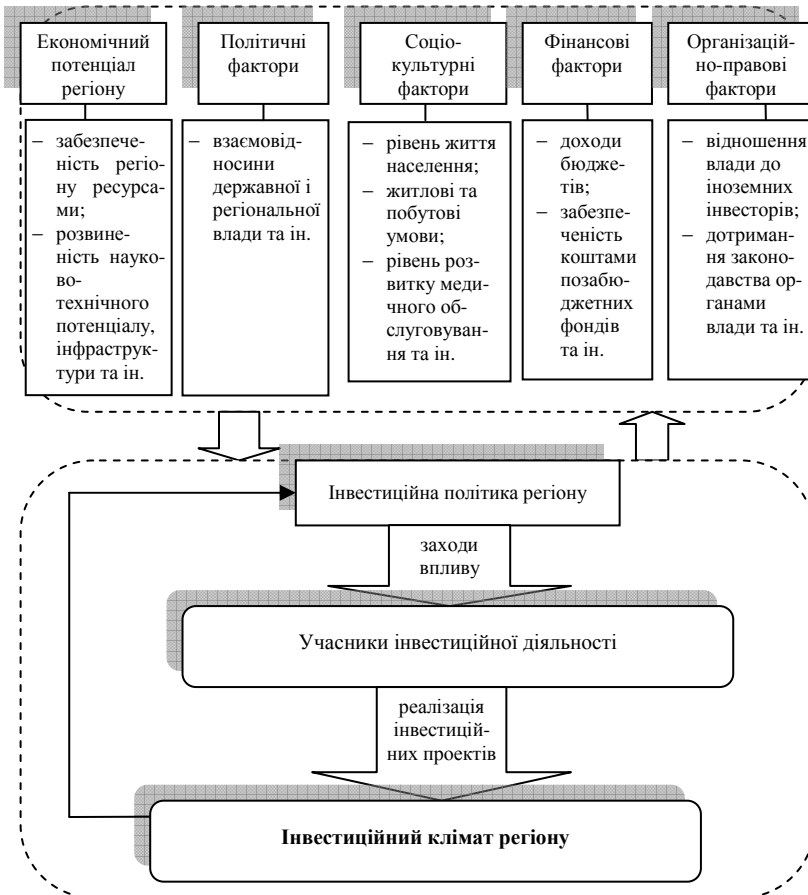
Саме інноваційно-орієнтовані інвестиційні проєкти розвитку СКК регіону здатні забезпечити АР Крим конкурентоспроможність на між-регіональних і міжнародних ринках, що обумовлене наступним принциповим моментом: якщо раніше в рамках традиційного підходу до визначення поняття «інвестиції» вони розглядалися в розрізі дотримання або формування структурних співвідношень на різних рівнях їх реалізації, то в сучасних умовах ринкової модернізації санаторно-курортної сфери такий підхід істотно обмежує сферу їх застосування. Іншими словами, раніше передбачалося, що інвестиції спрямовують на відшкодування використаних фондів або розширення виробництва на базі устаткування старого зразка, старих матеріалів, без використання нових знань і т.д. На наш погляд, такі інвестиції є неоптимальними як для реального сектора економіки, так і для СКК, якщо при цьому можливі альтернативні інвестиції, що підвищують ефективність використання потенціалу санаторно-курортних установ (СКУ). В практичній діяльності необхідність саме інноваційних інвестицій диктується умовами конкуренції санаторно-курортних установ для потенційних споживачів послуг, а можливість впровадження різного роду інновацій в практику діяльності СКУ значною мірою залежить від сучасного рівня науково-технічного розвитку.

Іншими словами, інвестиції в розвиток СКК регіону тісно пов'язані з інноваціями, з реалізацією певного інноваційного проєкту, орієнтованого на досягнення коротко-, середньострокових цілей або на довгострокову перспективу: завоювання нової ринкової ніші або розширення цільової аудиторії, поліпшення якості послуг, інформаційного обслуговування, підвищення рентабельності діяльності установ, зростання конкурентоспроможності, розширення меж інформаційного партнерства і т.д. У зв'язку з цим актуальним є завдання підвищення інноваційної орієнтованості інвестицій в розвиток СКК АР Крим, що і визначає важливий вектор управлінського впливу на інвестиційну діяльність в досліджуваній сфері.

Для створення комплексної інфраструктури СКК і ефективної реалізації необхідних інвестиційних проєктів важливою складовою в цьому напрямку є формування сприятливого інвестиційного клімату регіону, що створюється під впливом політичних, економічних, юридичних, соціальних та інших чинників, які визначають умови інвестиційної діяльності в регіоні і зумовлюють ступінь ризику інвестицій. При цьому безпосередній вплив на створення сприятливого інвестиційного клімату має інвестиційна політика регіону, яка містить в собі

наступні основні елементи: вибір джерел і методів фінансування інвестицій; визначення термінів реалізації проєктів; вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; створення необхідної нормативно-правової бази функціонування ринку інвестицій.

У найбільш загальному, модельному уявленні вплив різних чинників на формування інвестиційного клімату регіону наведено на рисунку.

Модельне відображення впливу факторів на формування інвестиційного клімату регіону

Слід зазначити також, що АР Крим має значний потенціал, який

впливає й обумовлює інвестиційну привабливість курортних територій: вигідним географічним положенням, близькістю ємких ринків збуту; могутнім ресурсним потенціалом; розвиненими транспортними комунікаціями, виробничою інфраструктурою, надійним зв'язком; висококваліфікованими трудовими ресурсами; унікальними умовами для відпочинку, туризму і лікування. Таким чином, цей регіон має всі передумови для здійснення ефективної інвестиційної діяльності.

Підводячи підсумки з досліджуваного питання, слід зазначити, що основними механізмами створення економічних і фінансових умов залучення інвестицій в СКК АР Крим, зближення банківського і промислового секторів економіки, зниження ризиків кредитування виробників товарів і послуг рекреаційної сфери є:

- надання інвестиційних і податкових кредитів за рахунок коштів бюджету АР Крим;
- погашення витрат підприємств, що здійснюють інвестиційні проекти, з виплати відсотків за користування довгостроковими кредитами банків за рахунок коштів бюджету автономії;
- формування і підвищення ліквідності заставного майна в процесі реструктуризації заборгованості підприємств і організацій по платежах до бюджетів всіх рівнів;
- конкурсний відбір інвестиційних проектів для фінансування зі всіх джерел.

1.Бережна І.В. Національні пріорітети та регіональні детермінанти соціально-економічного зростання (на матеріалах АР Крим). – Донецьк: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2004. – 640 с.

2.Дудкіна О.П. Регіональні особливості розвитку рекреаційних зон (методичні та організаційно-економічні основи): Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01. – Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 1999. – 20 с.

3.Проблемы развития предпринимательства в курортно-рекреационном хозяйстве, сферах отечественного и иностранного туризма / А.В.Живицкий, И.А.Тараканов, В.И.Степанов и др. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 1993. – 30 с.

4.Калитюк В., Николаев В. Управление санаторно-курортными предприятиями: новые реалии // Экономика Украины. – 1997. – №1. – С.71-74.

5.Шаптала О.С. Автономна Республіка Крим: проблемні питання державного управління сферою рекреаційного обслуговування. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2003. – 264 с.

Отримано 15.04.2010